

ТЕОРЕТИКО-ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА. ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

М.М. Цимбалюк

доктор юридичних наук, доцент
(Львівський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 340.12

НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ГУМАНІСТИЧНОЇ ЦІННОСТІ

Автор відстоює пріоритет гуманістичного повороту в сучасному праворозумінні, водночас наголошуючи, що закріплення природжених людських прав у позитивному праві – це зумовленість динаміки самого суспільного буття, яка з часом має всі підстави перерости у «глобальну нормативність».

Ключові слова: *нормативність, нормативізм, позитивація.*

Автор отстаивает приоритет гуманистического поворота в современном правопонимании, в то же время акцентируя, что закрепление врожденных человеческих прав в позитивном праве – это обусловленность динамики самой общественной жизни, которая со временем имеет все основания перерасти в «глобальную нормативность».

Ключевые слова: *нормативность, нормативизм, позитивация.*

An author defends priority of humanism turn in modern understanding of human rights. Accents at the same time, that fixing of innate human rights in a positive right is a conditionality of dynamics of the most public life which has all warrants to outgrow in «global normativeness» in course of time.

Keywords: *normativeness, normativizm, pozitiveness.*

Постановка проблеми. Уже неодноразово згадувалося про те, що характерною рисою сучасного права є легітимація його нормативності шляхом узгодження з тими невід’ємними суб’єктивними правами, без дотримання яких немислимою була б оцінка закону як справедливого. Адже у міру переходу історико-цивілізаційного процесу від фази безроздільного панування традиційних форм цивілізації (тобто таких, що ґрунтуються на пріоритеті ідеї державності) до фази так званої “ліберальної домінанти” (коли на перший план виступає не державний інтерес,

а свобода самореалізації особистості) відбувається відповідне переосмислення самої сутності права: останнє перестало сприйматися виключно як “право влади” і поступово почало утверджувати себе насамперед як “*право людини*”. При цьому цілком закономірно постало питання розрізнення прав, котрі є похідними від волі владного суб’єкта, і прав, що мають статус “природжених”, а тому об’єктивних за своєю суттю і незалежних від будь-якої суб’єктивної волі. Тобто певна група прав, володіння якими визначається не соціальним, а природним статусом індивіда як представника роду людського, мала бути “об’єктивізованою”. У філософсько-раціональному плані така об’єктивізація полягає насамперед у пошуку тих соціально-буттєвих та антропологічних підвалин, на підставі яких можна було б говорити про об’єктивність та природність цих прав з точки зору їх відповідності самому гуманістичному еству людини. Об’єктивізація ж цих прав у теоретико-правовій площині означає їх переведення на рівень матерії позитивних норм. До речі, синхронізацію двох вищеназваних вимірів права можна, на нашу думку, зарахувати до фундаментальних критеріїв його раціональності: адже позитивний закон є тим більш доцільним, справедливим та дотримуваним, чим у більшій мірі він реалізує природне людське прагнення свободи суспільного самоутвердження; і навпаки, природні людські права та уявлення про суспільну справедливість можуть гарантуватися лише мірою їх позитивізації у чинному законі.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми. Цю проблему доволі часто порушують останнім часом у наукових дебатах. Зокрема, її розглядали такі українські філософи права, як М.Г. Братасюк, О.І. Гвоздік, О.Г. Данильян, А.А. Козловський, В.К. Ларіонова, С.І. Максимов, В.П. Малахов, О.Є. Маноха, В.С. Нерсесянц, С.С. Сливка, В.Д. Титов, Б.Ф. Чміль та інші. Однак зазначені автори не ставили це питання в контексті конституювання та нормативізації.

Мета статті – довести, що закріплення природжених людських прав у позитивному праві є зумовленістю динаміки сучасного суспільства, яка з часом має всі підстави перерости у «глобальну нормативність».

Виклад основного матеріалу. Так званий “гуманістичний поворот” у правовій історії, як відомо, був започаткований в епоху Просвітництва, головними суспільно-буттєвими стимуляторами якого стали соціально-політичні наслідки Французької революції в Європі та процеси утвердження демократичної державності у Північній Америці. При цьому центральна ідея такої переорієнтації змісту праворозуміння полягала у забезпеченні регулятивних засобів захисту від будь-яких силових посягань (у тому числі з боку державної влади) на ті природні людські права й свободи, котрі мають визнаватися за невід’ємні та непорушні. І хоча дані права (відомі під назвою “прав лю-

дини першого покоління”) були зосереджені переважно на гарантуванні індивідуальних громадянських та політичних свобод, вони все ж знаменували собою кінець ери державно-владного абсолютизму. Як зазначав з цього приводу Й.О. Покровський, “...є такі “невід’ємні права людини, які жодним законом знищені бути не можуть, які навіть для держави в цілому недосяжні. Якщо будь-яке суб’єктивне право оберігає особу від свавілля *влади*, то ідея “невід’ємних прав” спрямовується проти *держави як такої*. Самоствердження особистості сягає тут в юридичному відношенні свого кульмінаційного пункту. Колись безголоса вівця у людському стаді, вона заявляє тепер претензію на роль рівноправної з урядом держави з правом суверенітету на окремій власній території” [1, с. 309-310].

У логіко-історичному плані цей крок означав початок своєрідного замикання циклу цивілізаційної динаміки, пов’язаного зі становленням інституту державної влади як засобу протистояння хаосу та свавіллю суспільно-буттєвої стихії (перша фаза) та поступовим перетворенням цього засобу на нове “джерело несвободи” для індивіда (друга фаза). Тобто згаданий динамічний цикл утворюється двома протилежними тенденціями, що спостерігалися у взаємовідношенні суспільства та держави – висхідної та реверсивної: “щоб краще організувати своє життя, суспільство створює державний апарат, з’являється “держава”. Потім “держава” опиняється наверху, а суспільство віднині має жити для держави... Ось до чого призводить експансія державного апарату: народ перетворюється на пальне для державної машини. Кістяк держави поїдає живе тіло нації. Мертва конструкція стає володарем та господарем житлового будинку” [2, с. 125]. Отже, утвердження невід’ємних людських прав та свобод започатковувало процес повернення статусу пріоритетності останніх стосовно державницьких інтересів. Спочатку це були права “негативного” та “активного статусу” (“*statusnegativus*” та “*statusactivus*”). Перші мали суто захисний характер (попередження порушень з боку держави, пов’язаних зі свободою та власністю). У тих же “виняткових випадках, коли державі дозволяється обмежувати ці права, вона зобов’язана дотримуватися процедурних положень, зокрема гарантій “*habeascorpus*”, які стосуються недоторканності особи” [3, с. 138]. Другі мають відношення до участі у політичному житті (включають свободу слова, об’єднання в політичні угруповання, зібрання, участі у демократичних виборах).

Разом з тим навіть задекларувавши такі свої громадянські права, людська правосвідомість не може залишатися цілком “спокійною та задоволеною”, оскільки природність прав людини, звичайно, не обмежується прагненням політичної свободи та рівності (до того ж формальне проголошення останніх, зрозуміло, ще не означає їх реального здійснення). Адже сама ідея та уявлення про справедливість

організації суспільного життя зароджуються у надрах морально-духовної сфери ще задовго до появи політично-правових інституцій. Відповідно, онтологія природності людських прав та свобод є значно глибиннішою за суто цивілізаційні механізми. Однак не здобувши відповідних прав у межах державно-політичного життя та не конституювавши їх шляхом закріплення (хоча й здебільшого суто декларативного) в позитивній матерії закону, було б недоречно навіть сподіватися на здійснення будь-яких інших прав, якими б природними вони не здавалися на перший погляд. Дійсно, держава саме через те й виникла та утвердилася як суспільно-організаційний інститут, оскільки без її посередництва, як свідчить вся попередня багатотисячолітня історія людства, в суспільстві домінуючим стає суто “кулачне право”, так як навіть інституції сучасного громадянського суспільства поки що, на жаль, поступаються державній владі в плані адміністративних, фінансових, силових та інших факторів ефективності захисту людських прав. Тому незалежно від того, чи забезпечуватиме держава здійснення цих прав *defacto*, зобов’язаність їх гарантування *dejure* все ж доцільніше (принаймні з точки зору *потенційної реалізованості* таких гарантій) покласти на державу. Скажімо, як передбачено ч. 2 ст. 3 Конституції України, “права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження прав і свобод людини є головним обов’язком держави”. Проте тут представлений уже наступний етап конституювання розглядуваних прав, оскільки при зазначеному формулюванні закону ці права вже не просто “прирівнюються” до державних, але й отримують свою пріоритетність щодо останніх. На першому ж етапі їхнього утвердження правове положення особи лише виводиться на рівень унормування її відносин з державою з метою збереження принаймні її громадянсько-політичних прав, оскільки лише таким шляхом стає можливим відстоювання більш фундаментальних природних прав і свобод людини. “Невід’ємні права людини тому і стосуються “держави як такої” і тому й оберігають особистість від свавілля влади, що вони за своїм джерелом та найважливішою стороною своєї суті звернені до людини як духовної особистості і в цьому відношенні зачіпають не політику (і навіть не тільки “політичні права”...), а передусім духовні, моральні засади людей” [4, с. 625]. Саме тому, мабуть, “...перше чітке формулювання ідеї про межі державного втручання відбулося на ґрунті питання про свободу релігійної поведінки, тобто саме в тій царині, котра була центром усього *духовного* буття людської особистості”; лише згодом (протягом ХІХ століття) до цього “було приєднане питання про недоторканність власності” [1, с. 83] та інші соціальні права, відомі як “права людини другого покоління” (або ж “*statuspositivus*”).

Ідея економічних та соціальних прав була онтологічно спричинена загостренням суперечностей та проблем класичного капіталізму часів індустріальної революції, що відзначався перш за все дисонансом між формальною політичною рівністю та різючим контрастом економічного становища, в якому опинилися різні верстви населення. А оскільки *реальне* право (на відміну від *формального*) знаходиться у прямій залежності від матеріальних можливостей його здійснення, декларація політичних прав і свобод мало що змінювала в плані утвердження суспільної справедливості через невідповідність таких можливостей для власника капіталу та безпосереднього виробника.

У пошуках шляхів заповнення прірви соціально-економічних розбіжностей та відновлення справедливості як міри рівної реалізації прав “позитивного статусу” чітко намітилися дві альтернативні тенденції – радикальна та реформістська. До першої належав революційний рух, яскраво репрезентований марксизмом, метою якого була боротьба за заміну капіталізму соціалізмом (його “радикалізм”, як відомо, полягав у спрямованості на знищення приватної власності як джерела економічної нерівності, а отже, й суспільної несправедливості). Друга тенденція пов’язана з діяльністю ряду реформістських шкіл (зокрема тих, що представлені Л. фон Штайном та Г. Геллером), які “прагнули довести переваги соціально-ринкової економіки, тобто “капіталізму з людським обличчям”. Цей реформістський соціально-демократичний рух зараз можна вважати домінуючим або, принаймні, одним з таких, з якими рахуються у багатьох країнах світу [3, с. 138].

Оскільки “радикальна гілка” реорганізації суспільства виявилася тупиковою (вже хоча б через неефективність передбачуваного нею інституту власності як фундаменту суспільних відносин), то нині основні акценти у дослідженнях напрямків подальшого розвитку в даній царині зосереджені саме на “гуманістичному реформуванні” соціально-ринкової економіки, політики та права. Особливої гостроти потреба в такому реформуванні набула в 30 – 40-х роках ХХ ст., коли на противагу тенденції до демократизації набули поширення тоталітарні режими на зразок фашистського та сталінського. Врешті-решт, Друга світова війна продемонструвала парадоксальну здатність до співжиття, з одного боку, задекларованих на рівні національних законодавств суб’єктивних прав, а з іншого – їх цілковитого ігнорування як на міжнародному рівні (аж до відвертого геноциду), так і в межах самих тоталітарних режимів, де права людини зводяться, як правило, лише до обов’язків перед державою. Відповідно, в 1950 – 1960-х роках набув свого розгортання процес так званої “другої революції у праві”. Він був офіційно започаткований прийняттям та проголошенням ООН 10 грудня 1948 р. Загальної декларації прав людини. Зміст цієї революції (з якою, до речі, пов’язують права людини третього покоління) полягав: по-перше, в *уні-*

версалізації даних прав, тобто їх утвердження як “загального стандарту досягнення для всіх народів та усіх націй” [5, с. 71] (“statusuniversalis”), і, по-друге, “вперше за всю історію людства право стало здобувати таку нову якість, яка дозволяє йому *підноситися над владою* і, отже, нарешті вирішити одну з корінних проблем нашого життя, істинне прокляття людства – проблему стримування та “приборкання” політичної державної влади” [4, с. 613]. До прав людини третього покоління додалися також колективні та солідарні права народів: право на мир, право на розвиток та захист довкілля, право на участь у розподілі “спільної спадщини людства” (ресурси морського дна, космічний простір та інші природні й культурні ресурси), право на комунікацію тощо.

Здавалося б, вирішення проблеми прав людини на вищих законодавчих рівнях є остаточною крапкою у цій справі, однак дана проблема й досі є одним з кардинальних питань юриспруденції. Річ у тому, що реалізація законодавства щодо прав людини та громадянина постійно наражається на ряд “каменів спотикання”. Сюди належить насамперед та обставина, що конституційне закріплення таких прав означає, строго кажучи, не стільки їх реальний юридичний статус, дію та охорону, скільки *можливість вимагати від держави* через відповідні політико-правові інститути таких дій, які були б спрямовані на забезпечення достатнього життєвого рівня, можливостей вільного вибору професії та роду діяльності, охорони здоров’я, соціального захисту тощо. Інакше кажучи, тут йдеться про права як *потенційні*, а не *реальні* можливості здійснення “природної свободи” на суспільну самореалізацію індивіда, а тому в багатьох своїх аспектах декларовані права людини відображають не стільки безпосередню правову дійсність, скільки *ціннісний ідеал*, до якого прагне суспільство. Для того ж, щоб ці права отримали не лише загальнополітичне, але й реальне юридичне значення, дію та охорону, необхідною умовою є насамперед належний рівень розвитку економіки та досконалості фінансового права, котре покликане регулювати не лише грошові, але й усю систему розподільних та перерозподільних суспільних відносин [6, с. 95]. Саме через цю обставину “...далеко не усі держави можуть вже сьогодні реально захистити всі найважливіші права цієї групи. Основна причина – стан економіки країни. Адже соціальна функція може здійснюватися в повному обсязі лише за високого рівня економічного розвитку, що дозволяв би розумно перерозподіляти кошти й ресурси, зберігаючи при цьому свободу ринкових відносин та підприємництва” [7, с. 108]. Так, Конституція України передбачає для кожного “право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується” (ч. 1 ст. 43); при цьому на державу покладається зобов’язання гарантувати “рівні можливості у виборі професії та роду діяльності” (ч. 2 ст. 43),

оскільки *основні* права (на відміну від привілеїв як “особистих прав”) мають бути рівними. Однак цілком очевидно, що *реальний* діапазон таких можливостей є істотно відмінним у різних верств населення. Так само, як і “право на житло” (ст. 47), “право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім’ї” (ст. 48), “право на охорону здоров’я, медичної допомоги та медичного страхування” (ст. 49) теж є помітно залежними від економічного та соціального статусу суб’єкта, а тому *фактична* рівність цих прав ще не може бути забезпечена державою, бюджет якої поки неспроможний відчутно компенсувати різницю індивідуальних можливостей.

Крім того, дані загальнопублічні права мають бути чітко конкретизованими у вигляді юридичних прав та обов’язків у сферах гарантування умов праці, освіти, забезпечення належних умов існування тощо з метою їх реалізованості юридичними засобами та забезпечуваності державно-правовими інститутами. В іншому разі, не виражені в конкретних юридичних відносинах, які могли б бути захищені в судовому порядку, такі права стають залежними від розсуду державного чиновника, що тим самим позбавляє їх статусу невід’ємних суб’єктивних прав.

Слід зазначити, що попри всі труднощі юридичного забезпечення основних прав людини вони все-таки утвердились в якості провідних гуманістичних цінностей, якщо навіть і не матеріалізуючись у вигляді норм позитивного права, то принаймні складаючи природно-правове підґрунтя останньому. Так чи інакше, вони виражають суспільне спрямування на те, щоб “утверджувати незалежно від стану суспільства високу гідність і свободу людини, високі духовні та моральні начала особистості і в цьому відношенні насамперед захищати людину як високодуховну істоту від свавілля самої могутньої сили в суспільстві – влади, її прагнення панувати над особистістю” [4, с. 621]. Наприклад, ще на початку ХІХ ст. відомі перешкоди на шляху поєднання природного та позитивного права викликали відповідну “антинатуралістичну” реакцію, що супроводжувалася “негативним ставленням до будь-якого філософського елемента в юриспруденції. Тільки історичне та догматичне дослідження позитивного права визнавалося гідним назви наукового; все, що виходило за межі цих позитивних досліджень, відкидалося як незаконне дітище старого природно-правового напрямку” [1, с. 73]. Такий підхід легко уживався з домінуючою на той час позитивістською парадигмою наукового пізнання як такого. Але ж юриспруденцію, мабуть, завжди бентежитиме та прогалина, що досить часто відчувається між “законним” та “справедливим рішенням”. Тому паралельно з традиційною догматичною європейською правовою культурою розвивається альтернативна їй культура прецедентного права (як це спостерігається з кінця ХVІІІ ст.

у США), в межах якої домінантним орієнтиром пошуку справедливих рішень є не формальний закон, а безпосередня судова діяльність (і насамперед ті попередні судові рішення, які з позиції природних прав людини й громадянина загальноновизнано вважаються справедливими). Особливо істотним проникнення ідей природних прав людини в надра правосвідомості є у тих випадках, коли правосуддя і взагалі юридична практика стикається з прогалинами у законі, його недостатністю чи невизначеністю. Такий “правовий вакуум” зазвичай заповнюється на підставі домінуючих у суспільстві регулятивних ідей. Відповідно, незалежно від міри своєї позитивації, ідея прав людини знаходитиме своє місце серед провідних гуманістичних цінностей та норм, проте, зрозуміло, необхідною (хоча й не достатньою) умовою гарантованості її здійснення є її законодавче закріплення та конкретизація.

Разом з тим підхід до прав людини не лише як до суб’єктивних, але й як до *об’єктивного права людей*, котре передбачає наявність юридичних механізмів та правових засобів, “здатних перевести встановлені законом правове положення людей, їх юридичні можливості (юридично належне та можливе) в площину суспільної реальності” [4, с. 634], навіть досі стикається з перешкодами, що пов’язані з нечіткістю визначення та історико-культурною релевантністю змісту, а отже, критеріїв демаркації й обсягу таких прав; суперечністю між універсальним та специфічним моментами в розумінні людини; колізіями між загальним характером людських прав та конкретними умовами, що визначають можливість та суспільну необхідність їх обмеження. Скажімо: “може йтися про те, чи інтерес захисту життя повинен превалювати над інтересом застосування смертної кари чи проведення абортів? До якої міри може бути обмежено гарантовану свободу слова, якщо внаслідок її використання інша особа зазнає образи? Якою мірою малозабезпечені люди й громади вправі вимагати соціальної підтримки від заможних людей і громад в ім’я соціальної справедливості?” [3, с. 136]. Хоча ряд аспектів цих питань знаходять свої відповіді в позитивному праві, у конституціях багатьох країн, в універсальних чи регіональних документах з прав людини, чимало проблем даного плану ще лишаються невирішеними на рівні як національного, так і міжнародного права. А тому все ще доводиться стикатися з численними, багатоманітними та несистематизованими документами (декларативного та конвенційного характеру), що стосуються загального регламентування прав людини й громадянина, права на самовизначення і розвиток, заборони геноциду, військових злочинів і злочинів проти людства, ліквідації дискримінації, заборони рабства, підневільної праці та торгівлі людьми, проблем біженців, притулку, осіб без громадянства, з подвійним чи множинним громадянством, іноземців, поводження із засудженими та затриманими, пи-

тань соціального забезпечення, робочої сили та праці, свободи створення асоціацій та рухів, шлюбу та сім'ї, прав дитини, свободи обігу інформації, конфіденційності даних про приватне життя, права на відмову від військової служби тощо.

З метою вироблення певних узагальнених критеріїв застосовності прав людини в окремих випадках юридичних відносин та подолання існуючої в даній сфері невизначеності та релятивізму здійснюються відповідні спроби диференціації основних та похідних прав, визначення певного “непорушного мінімуму природного права” [8, с. 189] через встановлення базових антропологічних потреб і інтересів, що мають враховуватися будь-яким правопорядком; окреслення “кола основних природних та соціальних благ” [9, с. 90], якими бажають володіти усі люди незалежно від особистих цілей та ін. Але врешті-решт усі такі спроби стикаються з потребою розробки “загального образу людини”, який уособлював би своєрідний “спільний знаменник”, до якого можна (нехай навіть з певними “натяжками” та “заокругленнями”) привести конкретно взятого індивіда. Одна з моделей, що заслуговують на увагу, такого образу відома як “формула Брюггера”. Остання являє собою п'ятирівневу систему “універсалізованих” вимірів людської особистості в плані природності не лише її актуальних та потенційних невідчужуваних прав, але й (що досить суттєво, на нашу думку) суспільної відповідальності за їх реалізацію. Сюди належать: 1) критерії свободи вибору та відповідальності за вибір; 2) значущі для суб'єкта культурно-ціннісні орієнтири й традиції, що створюють та обмежують вибір; 3) фактори взаємної юридичної та соціальної відповідальності; 4) гарантії й належні процедури захисту життя та екології життя; 5) баланс між індивідуальною та суспільною свободою у визначенні стилю життя [3, с. 140-142].

Висновки. Таким чином, феномен “невід'ємних прав людини”, попри свої юснатуралістичні витоки, нині все відчутніше пробиває собі шлях до матеріалізації в позитивному праві. При цьому зазначена тенденція до такого їх об'єктивування є не просто черговою даниною “останній моді на людиномірність” світу взагалі та правової реальності зокрема, а, як переконливо свідчать багатопланові дослідження у сферах філософії, історії та теорії права, процесом, зумовленим онтологічними механізмами та спрямуванням динаміки самого суспільного буття. Тим більше що сучасні інтегративні тенденції даної динаміки стимулюють відповідну інтеграцію у сфері правового регулювання, котре за таких умов з необхідністю передбачає в багатьох випадках подолання національно-правового релятивізму та пошук “єднальних основ” синтезування своєрідної “глобальної нормативності”. І такі основи кореняться, мабуть, саме в тих загальнолюдських цінностях, що уособлені в основних правах людини.

Бібліографічні посилання

1. *Покровский И.А.* Основные проблемы гражданского права. – М., 1998.
2. *Ортега-и-Гассет Х.* Восстание масс // Вопросы философии. – 1989. – № 3. – С. 119-154.
3. *Брюггер В.* Образ людини у концепції прав людини // Проблеми філософії права. – Київ – Чернівці, 2003. – Т. 1. – С. 136-146.
4. *Алексеев С.С.* Право: опыт комплексного исследования. – М., 1999.
5. United Nations Documents. – 1948. – А / 810.
6. *Пацурківський П.С.* Суше та належне у фінансовому праві: основні типи доктринальних вирішень // Проблеми філософії права. – К. – Чернівці, 2003. – Т. 1. – С. 91-102.
7. *Общая теория прав человека / Под ред. Е.А. Лукашевой.* – М., 1996.
8. *Hart H.L.A.* The Concept of Law. – Oxford, 1994.
9. *Rawls J.A.* Theory of Justice. – Cambridge, 1971.

Надійшла до редакції 22.02.2012

В.О. Боняк

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.6 : 351.74

ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ ПРОЕКТУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ОСНОВНОМУ ЗАКОНУ

Статтю присвячено актуальним проблемам відповідності Конституції України основних положень проекту Кримінального процесуального кодексу та питанням реформування правоохоронних органів.

Ключові слова: Конституція України, проект Кримінального процесуального кодексу України, реформування правоохоронних органів.

Статья посвящена актуальным проблемам соответствия Конституции Украины основных положений проекта Криминального процессуального кодекса Украины и вопросам реформирования правоохранительных органов.

Ключевые слова: Конституция Украины, проект Криминального процессуального кодекса Украины, реформирование правоохранительных органов.

The article is devoted the issues of the day of accordance Constitution of Ukraine of substantive provisions of project of the Criminal code of practice of Ukraine and questions of reformation of law enforcement authorities.

Keywords: Constitution of Ukraine, project of the Criminal code of practice of Ukraine, reformation of law enforcement authorities.